

MODERNE VREEMDE TALEN OP DE BASISCHOOL

Een zoektocht naar werkbare kaders

Modernevreemdetalenonderwijs op de basisschool groeit. Binnen welke kaders wordt er gewerkt en heeft dit toekomst? Docenten, opleiders en onderzoekers signaleren knelpunten, maar zij zien ook wel degelijk mogelijkheden.

EMMA DE RIJK

Op meer dan duizend basisscholen in Nederland worden moderne vreemde talen (mvt) onderwezen, meestal door tweede- of eerstegraden en native speakers. Het aantal basisscholen dat mvt-onderwijs aanbiedt, groeit en de knelpunten en mogelijkheden worden steeds duidelijker.

Vorig jaar organiseerde de Hogeschool Utrecht onder leiding van Karin Haan voor de vierde keer een studiedag voor docenten Spaans op de basisschool. Zo'n veertig belangstellenden waren daar aanwezig. Ik sprak met docenten Mirjam Horsten en Patricia Frías Costa, docentenopleider Karin Haan (HU), Mirjam Zevenhoven (HU, Centrum Theo Thijssen) en Alessandra Corda (Expertisecentrum Universiteit van Leiden). Modernevreemdetalenonderwijs op de basis-

school vraagt steeds sterker om heldere kaders en krijgt die ook, zo blijkt.

Achtergrond

Taallessen in de moedertaal beginnen al vroeg. Als een kind thuis altijd Nederlands heeft gesproken en in groep 3 leert lezen en schrijven, heeft het er al 20.000 uur aan 'taalonderdompeling' in de moedertaal op zitten. Dit neemt niet weg dat op de basisschool veel tijd wordt besteed aan taalonderwijs. Voor alle leerlingen staat het vanaf groep 3 dagelijks op het programma in de vorm van spelling, technisch en begrijpend lezen, stillezen, schrijfles.

Naast taal wordt op steeds meer scholen mvt-onderwijs aangeboden, soms al vanaf groep 1. In elk geval wordt Engels aangeboden vanaf groep 7, dat is verplicht. Deze les wordt meestal gegeven door de groepsleer-

kracht. Daarnaast komen andere talen steeds vaker op het programma, in grensstreken vaker Duits of Frans en in plusgroepen Spaans of Chinees. Het gewone programma biedt ruimte voor extra uitdaging en men neemt aan dat mvt-onderwijs een goede start kan opleveren voor het vervolgonderwijs. Moderne vreemde talen worden aangeboden in de vorm van een project of een pilot en in andere gevallen als extra vak. In een enkel geval wordt de vreemde taal onderdeel van het curriculum of wordt de school tweetalig.

Alessandra Corda heeft onderzoek gedaan naar vroeg vreemdetalenonderwijs (vvt). Een moderne vreemde taal leren op de basisschool heeft een aantal voordelen, zo redeneert Corda. Kinderen leren gemakkelijk nieuwe dingen en een nieuwe taal leren is voor een aanzienlijke groep een welkome uitdaging. Groot voordeel is dat leergierigheid nog niet – of in elk geval minder – wordt

gehinderd door het puberbrein. Een nieuwe taal leren, zonder veel toetsen, dwang of eindnormen maakt mvt-onderwijs tot een ontspannen aangelegenheid.

Ontspannen leren is prima, maar op de basisscholen groeit wel de wens tot professionalisering. Onlangs verscheen het *Handboek vvt* (2014). Dit is een handig naslagwerk met onder andere het verslag van Alessandra Corda van haar onderzoek naar vroeg vreemdetalenonderwijs. In de bijlage van dit boek is een standaard voor vroeg vreemdetalenonderwijs opgenomen, waarin de competenties van de vakleerkracht staan beschreven. Een greep hieruit: minimale taalvaardigheid op B2-niveau voor niet-native speakers, en minimaal B1-niveau Nederlands voor een native speaker. En de vakdocent moet over een gedegen pedagogische en didactische kennis beschikken van jonge kinderen. Daarnaast is er door het expertisecentrum van de

De actuele kaders waarbinnen het mvt-onderwijs op de basisschool zich beweegt, staan ver af van de gewenste situatie

Universiteit Leiden het 'Klavertje vier' ontwikkeld, een handig gereedschap voor de beginnende leerkracht Engels. Op deze dvd staan voorbeelden van good practices in het Engels en uitgewerkte voorbeelden van lesmaterialen. Het 'Klavertje vier' is ook interessant voor de andere talen, door de uitgewerkte voorbeelden.

Voorbeelden

Spaans wordt in Nederland op meer dan vijftig basisscholen onderwezen en als je Spaans leert, dan sta je voor de uitdaging iets compleet nieuws te leren. Docent Spaans Mirjam Horsten vindt dat een belangrijk gegeven. Ze geeft les in Eindhoven aan drie groepen van 15 tot 18 leerlingen, ingedeeld op niveau, in lessen van 45 minuten. Iets nieuws leren kan leuk zijn en spannend, of zo spannend dat je de uitdaging niet aanneemt. Op het voortgezet onderwijs worden ook ineens compleet nieuwe vakken geïntroduceerd en met dit principe alvast kennismaken op vroegere leeftijd, dat geeft je een voorsprong. Dus ga je met de uitdaging van het Spaans aan de slag als docent, vindt Horsten. Op de basisschool bij de Spaanse les is daar ruimte voor. Horsten investeert in veiligheid, in vertrouwen dat het lukt. Daarom besteedt zij in haar lessen volop aandacht aan successen behalen. De successen kun je behalen door Spaanse woorden te leren, maar er zijn ook andere doelen mogelijk, zoals concentratie op een opdracht en doorzettingsvermogen, een positieve werkhouding of leren omgaan met emotie. Deze elementen komen voor op het rapport van leerlingen op de basisschool en dat komt dus goed uit. Daarnaast besteedt Horsten in haar lessen aandacht aan reflecteren, door na een les en na een lessenserie te kijken naar doelen, naar behaalde resultaten en naar het proces van leren. Dit is op de basisschool heel gewoon. Door zo te werken, ervaren de leerlingen bewust hun successen en vooruitgang en dat ziet ze terug in de les: steeds meer leerlingen hebben plezier in het Spaans.

Patricia Frías Costa kwam op de basisschool terecht via een omweg. Ze werkte al enige tijd als docent Spaans op een roc. Haar leerlingen waren niet bijzonder gemotiveerd om Spaans te leren en dat vond zij een probleem. Toen ze voor haar studie stage deed op een basisschool, ontmoette ze daar juist veel enthousiasme om Spaans

te leren. Ze bedacht dat het voor haar leerlingen op het roc geweldig zou zijn als ze op jongere leeftijd Spaans zouden hebben geleerd, gezien haar positieve ervaring op de basisschool. Ze benaderde daarom de basisschool vlakbij het roc met de vraag of ze Spaans mocht geven in groep 7 en 8 (aan alle kinderen). Ze kreeg toestemming voor een pilot en deed op vrijwillige basis een project Spaans. Op de basisschool leren de kinderen bij Frías Costa Spaans met versjes, liedjes, rollenspellen en toneelstukjes en heel veel voorbeelden uit het leven van Spaanstalige mensen. Nu, heel wat jaren later, komt ze deze leerlingen tegen op het roc, en inderdaad is de motivatie hoger, de leerlingen hadden al kennis gemaakt met Spaans en met de docent.

Kennismaken met een vreemde taal is een gebruikelijke praktijk op basisscholen. Naast het gewone programma worden er projecten en pilots vto aangeboden – voor Chinees, Italiaans of Spaans. Deze pilots worden zelden gecontinueerd. Het Leonardoprogramma voor hoogbegaafden was echter andere koek. Daar maakte Spaans onderdeel uit van het curriculum. In dat kader heb ik zelf de laatst zes jaar Spaanse lessen verzorgd op meerdere basisscholen, meestal 45 minuten les per week vanaf groep 3. Mijn ervaring is dat de taalbegaafde leerlingen zich uitstekend vermaken bij het ver-

MVT-ONDERWIJS OP DE BASISCHOOL IN VOGELVLUCHT

Eibo: de verplichte Engelse les één keer per week in groep 7 en 8.

Vto – *vroeg vreemdetalenonderwijs*: meestal Engels (nu op bijna 1.000 scholen), Frans (zo'n 40 scholen), Duits (zo'n 40 scholen) of Spaans (zo'n 50 scholen).

Vto – *vreemdetalenonderwijs*: tweetalig basisschool onderwijs met minimaal vijftig procent van de vakken in de doeltaal.

zinnen van toneelstukjes in het Spaans, het vormgeven van mooi gekleurde woordkaarten en het analyseren van zinnen. De minder taalbegaafde leerlingen vinden soms houvast in de creatieve of analytische opdrachten. Succesfactor in de lessen blijkt ook 'klassentaal' te zijn: instructie geven in het Spaans. Leerlingen vinden het heel leuk om hun pen te pakken in het Spaans, of in de kring te komen zitten. Vanuit de klassentaal kun je bovendien veel taal herhalen in toneelstukjes.

Knelpunten

In welke vorm de moderne vreemde talen ook worden aangeboden, 'near native speaker' wordt de leerling niet, zo constateert Alessandra Corda. Er zijn ouders die dat wel verwachten. Corda constateert dat het effect van vto te wensen overlaat in veel gevallen. Er zijn verschillende soorten struikelblokken, bijvoorbeeld de enorm drukke agenda's op de basisschool, en het veel voorkomende 'pilotgehalte' van de lessen mvt. Het ontbreekt nogal eens aan een doelgerichte inbedding van de taal in het curriculum. Er vindt daarnaast nauwelijks overleg plaats tussen de leerkracht van de groep, de taaldocent en de schoolleiding. Karin Haan is lerarenopleider aan de Hogeschool Utrecht en al een aantal jaren bezig een minor moderne vreemde talen op de basisschool in het programma te realiseren. Haan maakt zich zorgen over de vrijblijvendheid van mvt-onderwijs op de basisschool. Taaldocenten vo kunnen zich niet naar behoren scholen voor de basisschool.

Voor leerkrachten van de basisschool ligt de situatie inmiddels anders. Sinds kort kunnen zij zich scholen als specialist moderne vreemde talen in het Centrum Theo Thijssen. Mirjam Zevenboom verzorgt daar de gloednieuwe post-hbo-opleiding voor 'specialist vto', die in januari 2015 van start is gegaan. Ze heeft veel ervaring opgedaan met het trainen van leerkrachten op hun school in het kader van EarlyBird (Engels op de basisschool). Ze benadrukt dat eerste- of tweedegraders wel het programma kunnen volgen, maar geen diploma kunnen behalen. Dit is een bijzondere zaak: alleen met een pabodiploma op zak kun je vto-specialist worden. En in de praktijk werken bijna uitsluitend in het EarlyBird-programma leerkrachten als docent vreemdetalenonderwijs.

De actuele kaders waarbinnen het mvt-onderwijs op de basisschool zich beweegt, staan ver af van de gewenste situatie. Alleen leerkrachten kunnen vooralsnog bevoegd specialist vto worden. Wat zou erop tegen zijn om docenten met een lerarenopleiding vo de kans te bieden op de basisschool te integreren? In de praktijk geven eerste- en tweedegraders Engelse, Franse, Duitse, Chinese en Spaanse les op de basisschool en werken native speakers soms zelfs zonder didactische of pedagogische vooropleiding.

Mogelijkheden

De knelpunten zijn duidelijk: vo-docenten werken op de basisschool zonder lesbevoegdheid en kunnen die niet krijgen zonder pabodiploma op zak. Leerkrachten kunnen sinds januari worden opgeleid tot specialist vroeg vreemdetalenonderwijs en daarna het werk van vo-docenten overnemen, wat misschien niet ideaal is.

Naast deze knelpunten zijn er gelukkig wel volop kansen: docenten zijn er, leerlingen willen wel en directies zijn geïnteresseerd. Uit onderzoek blijkt dat leerlingen voordeel hebben bij het vroeg leren van een vreemde taal als deze helder ingekaderd is: een andere taal leren, omgaan met iets nieuws, obstakels overwinnen, je kijk op de wereld verruimen, je eigen wereld en je eigen taal beter leren kennen en trots zijn op wat je al hebt geleerd en ontwikkeld. Mondiaal bewust worden. Als leraren vo in aanmerking zouden komen voor aanvullende scholing voor de doelgroep (pedagogiek en didactiek), dan kunnen ze bevoegd en wel in het basisonderwijs werken en kunnen leerkrachten in hun kracht blijven als docent primair onderwijs. Ik hoop dat primair en voortgezet onderwijs zich gezamenlijk gaan inzetten voor het scheppen van werkbare kaders, zodat mvt-onderwijs op de basisschool tot wasdom kan komen en de kinderen met een degelijke internationale bagage de middelbare school binnenstappen. ■

Emma de Rijk is eerstegraads docent Spaans en geeft les aan hoogbegaafde kinderen van groep 3 tot en met groep 8.

LITERATUUR

Corda, A., Philipsen, K., & Graaf, R. de. (Red). (2014). *Handboek vto: Engels op de basisschool*. Bussum: Coutinho.